

Людмила Гарник

к.п.н., докторант, спеціальність 073 «Менеджмент»,

Юрій Вітковський

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та маркетингу,

проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків,

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка,

Ірина Снігурова

старший викладач кафедри української, російської мов та прикладної лінгвістики,

Людмила Романьок,

старший викладач кафедри гуманітарних наук,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Разія Камишнікова,

провідний фахівець навчального центру методичної роботи управління якості освіти,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

м. Харків

ПРІОРИТЕТИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЦАРИНІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ МІСТА ХАРКОВА: ІСТОРИЧНИЙ СПАДОК І СУЧАСНІ ВЕКТОРИ

Перші два десятиріччя ХХІ століття відзначають посилення тенденцій регіоналізації світової економіки: відбувається реконструкція та розбудова мережі історичних світогосподарських зв'язків з урахуванням позицій кожної країни в геополітичному й соціально-економічному просторах.

Саме тому підготовка фахівців за спеціальністю «міжнародні економічні відносини» вимагає сьогодні від керівництва провідних харківських вишів не лише забезпечення якості освітніх послуг, але також проектування та впровадження інноваційних програм підготовки здобувачів вищої освіти за цим напрямом, враховуючи їх потребу у вивченні іноземних, зокрема східних, мов.

Розвитку Харкова як провідного наукового, економічного, культурного та промислового центру на півдні Російської Імперії сприяв факт того, що з другої половини XVIII століття в місті розпочали науково-викладацьку й промислово-комерційну діяльність вихідці з європейських країн (Франції, Німеччини, Англії, Чехії, Ірландії, Польщі, Болгарії тощо) та стали оселятися представники східних народів, які переважно займалися тут ремеслами й торгівлею.

Логічно, що розвиток комерції та промисловості потребував висококваліфікованих фахівців, тому з моменту заснування Харківського університету в 1805 році (нині - ХНУ імені В.Н. Каразіна) у структурі його словесного факультету засновано кафедру східних мов, де спочатку викладали тюркські та манчжурську мови [2, с. 270-272], враховуючи користь цих мов для розбудови політичних і торговельних зв'язків зі східними народами.

З приєднанням до складу Російської Імперії Криму, Грузії та Кавказу були утворені нові адміністративні, торговельні й культурні зв'язки з цими країнами, а Харківський університет здійснював нагляд за усіма світськими освітніми закладами в межах цих територій. Так, К. Фойгт згадує, що в 1806-1814 роках Університет придбав єврейський шрифт із цифрами й календарними знаками, а також «татарський шрифт з прикрасами, наголосами та цифрами», а згодом з його друкарні вийшли перші навчальні й наукові видання [4, с. 133-136].

Економічні питання, зокрема розвиток сільського господарства та міжнародної торгівлі, постійно були на порядку денному в харківських науковців.

Наприклад, А.М. Краснов у статті про Китай наводить цінний фактичний матеріал щодо особливостей економічного та соціально-культурного розвитку країни, у тому числі враження генерального інспектора китайських митниць. Також професор Краснов був організатором у Харкові курсів для робітників, які було відкрито в 1900 році при ремісничому училищі, що було розташовано на Петинській (нині Плеханівській) вулиці. Згодом у 1905-1907 роках аудиторія цих курсів розширилася, число слухачів складало понад тисячу осіб, серед яких були також і жінки. Натхненний успіхом цих курсів А.М. Краснов прагнув перетворити їх на народний університет, для якого було зведено окремий будинок [3, с. 80-82].

Професор А.М. Краснов також зробив вагомий внесок у розвиток торгівлі та сільського господарства, зібравши цінні матеріали з вивчення флори й фауни тропічних і субтропічних країн з метою акліматизації цінних рослин у Грузії та на території України під час подорожей до Тянь-Шаню, Сибіру, Кавказу, Індії, Індонезії, Китаю, Японії, Цейлону, Туреччині, Єгипту, країн Західної Європи, Північної Америки й Мексики. Подальший розвиток економічних студій, пов'язаних із встановленням міжнародних торгових зв'язків у Харківському університеті, тривав вже після буремних подій жовтневої революції 1917 року.

Василь Назарович Каразін, відомий винахідник й агротехнік (засновник Харківського університету), захоплювався історією та науково-технічними здобутками Сходу: він активно пропагував китайський молотильний каток, виступаючи в січні 1816 року на загальних зборах заснованого ним Філотехнічного товариства з річним звітом. Винахідник розповідав колегам-науковцям про споруджену ним у 1815 році «українську клуню», де хліб у снопах сушився за допомогою «центрального опалення», а процес молотіння здійснювався в цій клуні навколо її печі китайським катком [1, с. 290-292].

У 1925 році за ініціативи харківських вчених-сходознавців П.Ріттера, П. Тичини, А. Ковалівського та їх колег було засновано сходознавчу секцію при Харківському науковому товаристві, яке розташовувалося в Будинку вчених.

Згодом ця сходознавча секція увійшла до складу Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства (ВУНАС), яка мала свої філії в Харкові (з 1926 року), Києві й Одесі, які співпрацювали із сходознавчим центром у Сімферополі.

При кожній філії функціонували два сектори - політико-економічний та історико-етнологічний. Крім освітньої діяльності, асоціація з моменту свого заснування займалася дослідженням політико-економічних проблем сучасності, тісно співпрацюючи з Українською східною торговельною палатою, яка в той час була в Харкові.

За ініціативи асоціації в Києві та Харкові було відкрито курси сходознавства, де викладалися східні мови, а також економічні й історичні дисципліни. Харківські сходознавчі курси було відкрито 26 жовтня 1926 року. Спочатку вони працювали

на основі «самооплати» та готували фахівців на японському, турецькому й перському відділеннях, а з 1929 року курсам було надано бюджетне фінансування як Українські державні курси сходознавства, а в 1930 році на їх базі утворили Український вечірній технікум сходознавства та східних мов за економічно-сходознавчим і «культосвітнім» напрямками, які готували викладачів східних мов, перекладачів, економістів-міжнародників, журналістів і дипломатів.

Зараз наукова спільнота й громадськість Харкова, незважаючи на буремні часи та численні соціально-економічні випробування, докладає зусиль, щоб утримати й розвинути свої позиції як провідного науково-технічного, комерційного, культурного та інвестиційно-інноваційного центру України, Європи й світу в цілому. Тому поглиблена мовна підготовка фахівців з міжнародних економічних відносин у вищих освітніх закладах міста Харкова є дієвим інструментом у розвитку нових і посиленню його історичних міжнародних зв'язків і контактів з європейськими країнами та Сходом.

Список використаних джерел

1. Багалій Д. Звіт по Філотехнічному товариству його голови та управителя справ В.Н. Каразіна. Читано 16 січня 1815 року. В кн.: Каразин Василь. Сочинения, письма и бумаги. Харьков : Издание Харьковского университета; Типография и Литография М. Зильберберг и С-вья, 1910. 959 с.
2. Бартольд В. История изучения Востока в Европе и России: Лекции, читанные в университете и в Ленинградском институте живых восточных языков. Изд. 2-е. Л.: Ленингр. ин-т изучения живых вост. яз., 1925. 318 с.
3. Томенко В. Просвітницька діяльність А.М. Краснова серед робітників. Професор Андрій Миколайович Краснов (1862-1914). Харків : Харківський університет, 1916. С. 78-84.
4. Фойгт К. Историко-статистические записки об Императорском Харьковском университете и его заведениях от основания Университета до 1859 года. Харьков : В Университетской типографии, 1859. 172 с.